

ЧУДНИТЕ СЕСТРИ

Народните приказки са устни художествени произведения с измислено съдържание в прозаична форма, които се разказват за забава или за поука. Обхватът на народните приказки твърде много се мени. Често в приказки се превръщат преданията, легендите, сказанията (фантастични истории за исторически личности) и епическите народни песни.

Народните приказки се отличават с голяма подвижност и са много повече достъпни за различните народи, отколкото народните песни, пословиците, гатанките. Докато песните са изградени в мерена реч, трудно преводаима на чужд език, за приказките такава трудност не съществува. Те са като птиците, които минават свободно границите. В миналите времена са ги пренасяли войниците, търговците и най-вече робите, които с вериги на нозете са били принудени да останат в страната на поробителя до края на живота си.

Всеки разказвач има възможност да променя съдържанието на една народна приказка, като прибавя или изоставя някои епизоди, внася свои образи. По този начин се раждат твърде много варианти на една и съща приказка и е невъзможно да се установи нейният първоизточник. Всяка приказка има свои национални особености: в сюжета, образите, художествения подход, битовите характерни белези, изводите и поуките. Но редом с тия особености, приказките на народите от цял свят имат нещо общо. Те приличат на сестри, които са се родили преди много години под една и съща стряха, но след

като се изпоженили, заминали за различни краища, променили езика, навиците и облеклото си и добили нов облик.

Кой е авторът на прекрасните народни приказки, които поразяват нашия ум и нашето въображение с дълбоките си идеи, незабравими образи и художествена красота? Великият създател на народната приказка няма име. Тя иде от много далечни времена, когато забравата бързо е покривала името на разказвача.

Тази книга съдържа български народни приказки, събрани от различни краища на нашата родина и обработени от мене. Някои от тях са прекроени и променени основно, други са запазили първоначалната си сюжетна линия. Навсякъде съм се стремил да отстраня плевелите на миналото: суеверията, предразсъдъците и свирепите човешки образи.

Каква дълбока поука съдържат, какви крила на въображението дават приказките, които утвърждават истината, прокарват нови пътища, водят напред и мамят човешката душа към блясъка и щастие то на бъдещето!

Ангел Каралийчев

Илюстрациите в двата тома „Български народни приказки“ са на Владимир Коренев (1912-1988) - израснал в Киев, завършил Художествената академия в София през 1936 г. в класа на Дечко Узунов.

Владимир Коренев е един от най-добрите български илюстратори, работил с най-известните автори на българската литература за деца.

ПРИКАЗКА ЗА БЪЧВАТА

Като наближи последният му час, старият баща повика своите петима синове и рече:

– Чеда мои, аз вече си отивам. Моят земен път се свърши. Чуйте каква приказка ще ви разкажа, преди да склопя очи. Добре слушайте, защото искам сетне да ми я разтълкувате.

Синовете втренчиха очи към баща си. Старият ги изгледа един след друг и почна:

– Израснал беше в гората един дъб. Голямо дърво. Желъди като дъжд падаха от яките му клони. Корените му смучеха сок дълбоко от земните недра. Бурята го клатеше, но не можеше нищо да му стори. Веднъж в гората пристигна дърварят. Той измери с очи дъба, запретна ръкави, замахна със секира и започна да го сече. До вечерта го събори на земята. Окастри му клоните, а дънера откара в дърводелницата си. Наряза го на хубави дъски. През есента в дърводелницата пристигна един бъчвар. Той натовари дъските в каруцата си и ги откара. В работилницата си бъчварят издяла от дъските бъчварски дъги, направи обръчи, дъна и сглоби една голяма бъчва. В тая бъчва всяка есен той наливаше младо кипящо вино и го продаваше на селяните за сватби, именни дни и помени. Тъй вървеше, докато бъчвата беше здрава. Но не щешли, веднъж един от обръчите се скъса и дъгите се отдалечиха. Виното изтече и бъчвата се разсърна. Докато бъчварят се досети да сложи нов обръч, дъгите се разпаднаха. Децата грабнаха обръчите и почнаха да ги търкалят по улицата, а стопанката изгори дъгите и дъната на хубавата бъчва.

– Изтълкувайте ми сега тая приказка!

Замислиха се петимата братя, но никой не можа да отгатне бащината си приказка. Тогава старият баща поклати глава и рече:

– Млади сте още, затуй не се досещате. Аз ще ви изтълкувам какво искам да кажа с тая приказка: гората с големите дървета е нашата държава. Яка гора е тя. Нейните дървета растат нагоре. Бъчвата е семейството, дъгите сме ние, обръчите са съгласието, а виното е радостта и честитият живот. Додето има съгласие в семейството, ще има и честит живот. Къща, в която няма съгласие – огън да я гори. Пазете обръчите на бъчвата, чеда мои!

Най-старият син се наведе, целуна десницата на стария баща и отвърна:

– Благодарим ти, тате, за мъдрия съвет. Няма да го забравим, докато сме живи.

МЪРЗЕЛИВИЯТ

Имало един човек – много мързелив. По цели дни лежал под сенките, а децата му гладували и ходели от къща на къща да просят милостиня. Селяните, както минавали край него, се спирали и започвали да го хокат.

– Децата ти скитат немили-недраги, целият народ се труди, а ти лежиш. Не те ли е срам? Дигай се и тръгвай на работа!

– Работа ли е – не ми я хвалете! – отвърщал мързеливият и се обръщал на другата страна.

Веднъж мързеливият се надигнал и отишъл при селския поп.

– Дядо попе – рекъл, – опей ме и викай селяните да ме заровят жив.

– Защо? – попитал учуден попът.

– Защото ми додея да ме хокат хората. Мира ми не дават. Всеки ден ме ругаят, задето не съм работел. Ще ида на оня свят – да си полежа спокойно.

– Може – съгласил се попът, опял го, викнал двама души да го вдигнат с носилото. Понесли го към гробището. Попът върви напред и клати кадилницата, а носачите – подире му. По пътя ги срещнал един работлив човек.

– Къде сте го понесли? – попитал той.

– На гробището, ще го ровим.

– Стойте, тъй не бива. Жив човек заравя ли се в гроб! Но кажете ми, защо сте го помъкнали?

Носачите му разправили как стои работата. Трудолюбивият се позамислил и рекъл на оня в носилото:

– Слушай, я стани и ела у дома да ти дам едно кринче жито, та да имаш хляб, додето припечелиш нещо.

Мързеливият се понадигнал и попитал:

– Ами мляно ли ще го дадеш?

– Хубава работа! Ще ти го дам немляно.

– Тогава носете ме – обърнал се той към двамата носачи – в гробището. Не е за мене такова жито. Трябва да го карам на воденица, че да го меля, че да го връщам вкъщи, че да го меся, че да го пека, че да го ям – дълга и широка работа. По-добре в гробището!

Отнесли го в гробището. Изкопали един трап и спуснали живия човек вътре. Затрупали го с пръст, но му сложили една тръба от устата навън – да диша. Попът прочел молитвата, раздрънкал кадилницата над купчината и си отишъл заедно с гробарите.

През нощта работният селянин си рекъл: „Я да ида да излекувам от мързела оня, дето лежи в гробището“. Облякъл черни дрехи, нацапал си лицето със сажди, сложил си рога на главата, отишъл и разровил живозакопаниа с една мотика.

– Ставай! – сритал го той.

– Кой си ти? – стреснал се от сън закопаният и скочил.

– Аз съм дяволът – отвърнал рогатият. – Днес, като делихме душите на починалите, твоята се падна на мене. Аз съм ти господар. Каквото ти заповядам – ще го вършиш или ще те проводя да гориш в един нажежен казан, пълен с вряла смола. Свършено е вече с твоето лежане.

Мързеливият се разтреперал:

– Каква работа има за мене? – попитал той.

– Хе там, виждаш ли, на долния край на гробището има една грамада камъни. Всичките да ги изнесеш на горния край на гробището. Тръгвай! Додето съмне, искам камъните да бъдат горе.

Мързеливият се запретнал и помъкнал тежките камъни. Носил, пъшкал, препъвал се, падал, ставал, целият потънал в пот. Като ги пренесъл, при него пак дошъл преоблеченият с камшик в ръка:

– Ела сега да ти платя! – рекъл му той и го вързал за едно дърво, плюл си на ръцете и започнал да го бие с камшика.

Като го напердашил хубаво, рекъл:

– Дяволът тъй плаща на слугите си! Влизай сега пак в гроба! – И го повлякъл към трапа.

Мързеливият влязъл. Неговият мъчител хвърлил две-три лопати пръст отгоре му и си отишъл. Съмнало се. Погребаният, като дошъл на себе си, пошавнал и щом усетил, че отгоре му има малко пръст, скочил от гроба и – беж към село. Отишъл си вкъщи запъхтян, грабнал една секира и се втурнал към гората. Почнал да сече дърва. Минал край него един селянин и го поздравил:

– Добър ден, брате! Какво ново-вехто носиш от оня свят?

– Остави се – отвърнал мързеливият, – не е за разказване: товарят те с камъни цяла нощ, а за наградата почват да те бият, додето ти наместят кокалите!

– Довечера ще се върнеш ли пак в гробището? – попитал го селянинът.

– Дума да не става! Цялата гора ще изсека, само на дявола ратай не ставам.

И продължил да сече.